

7

สึนามิ

กับผลกระทบ

ทางสุขภาพ

“

ตลอดหนึ่งปีหลังเหตุการณ์สึนามิ ประเทศไทยได้มีการเตรียมพร้อมอย่างฉับไว ในการรับมือกับความรุนแรงจากธรรมชาติที่มีโอกาสจะเกิดซ้ำรอยในวันข้างหน้า ในด้านผลกระทบต่อผู้ประสบภัยพบว่ากว่า 18,000 คน ต้องเข้ารับการฟื้นฟู ทางจิตใจ และประมาณ 3,000 คน กลายเป็นผู้ป่วยที่ตกอยู่ในภาวะเครียดรุนแรง หลังภัยพิบัติ (Post Traumatic Stress Disorder - PTSD) แต่พร้อมกันนี้ก็ พบว่าเกิดปัญหาที่ซับซ้อนหลายมิติในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

ภาพ: ศูนย์ข้อมูลหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ

หนึ่งปีผ่านไปกลืนอายุความ เสรียยังไม่จาง

คืนวันล่วงเลยมาจนครบขวบปีที่ภัย ธรรมชาติครั้งร้ายแรงเล่นงาน 6 จังหวัด ชายฝั่งอันดามัน ยังไม่มีใครลืมนาทีระทึก ของวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ซึ่งนำความ โศกสลดมาสู่คนไทยทั่วประเทศ เพื่อเป็น การไว้อาลัยแก่ผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ ธรณีพิบัติภัย และสร้างขวัญกำลังใจใน การเริ่มต้นชีวิตใหม่ให้กับผู้ประสบชะตา กรรม พร้อมกับเผยแพร่ภาพลักษณะที่คิ และความมีน้ำใจของคนไทยสู่สายตาชาว โลก ภาครัฐและเอกชนจึงร่วมมือกันจัด งานวันรำลึก 1 ปีสึนามิขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2548 ในพื้นที่ที่ได้ รับผลกระทบ 7 แห่ง คือ บ้านบางเนียง และบ้านน้ำเค็ม จังหวัดพังงา หาดป่าตอง หาดกมลา และสุสานไม้ขาว จังหวัดภูเก็ต เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ และหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง โดยใช้จ่ายเงินงบประมาณกว่า 300 ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และจัดเตรียมที่พักสำหรับผู้ประสบ ภัย และญาติของผู้เสียชีวิตทั้งชาวต่างชาติ และคนไทยที่เดินทางมาร่วมงาน รวมทั้ง กิจกรรมการแสดงภายในงาน¹

ในขณะที่รัฐบาลคาดหวังให้การจัดงานครั้งนี้ช่วยจุดประกายการฟื้นตัวด้านการ ท่องเที่ยว แต่ชาวต่างชาติจำนวนไม่น้อยก็ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมงานรำลึก 1 ปีสึนามิ ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่อยากซ้ำเติมผู้ประสบเหตุ ประกอบกับค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลไทยออก ให้สำหรับการเดินทางและที่พักนั้นเป็นเงินภาษีของประชาชน ซึ่งพวกเขาต้องการ เดินทางมาเที่ยวด้วยงบประมาณส่วนตัวหลังจากเสร็จสิ้นงานรำลึกหรือผ่านพ้นช่วง เทศกาลปีใหม่ไปแล้วมากกว่า

เมื่อความช่วยเหลือกลายเป็นปัญหา

แม้รัฐบาลได้ยืนยันหลักการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างทันท่วงที ต่อ เนื่อง และให้ครอบคลุมเท่าที่จะทำได้² โดยเงินที่ได้รับบริจาคผ่านรัฐบาลจำนวน ประมาณ 1,300 ล้านบาทถูกจัดตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิ มีการ เบิกจ่ายเงินเพื่อช่วยเหลือด้านการสร้างที่พัก ซื่อของใช้ที่จำเป็น และสร้างหอเตือน ภัยสึนามิ จนถึงวันที่ 15 ธันวาคม 2548 เหลือเงินในกองทุนประมาณ 170 ล้าน บาท กระนั้นก็ยังมีความว่า ธารน้ำใจที่หลังไหลไปซบหน้าตาพี่น้องอันดามันตั้งแต่วันเกิด เหตุจวบจนวันนี้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย³

ผลจากการสำรวจภาคสนามของเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เรื่อง "สภาพความเป็นอยู่ สังคม เศรษฐกิจ และจิตใจ ภายหลังครบรอบ 1 ปีเหตุการณ์ สึนามิ: กรณีศึกษาผู้รอดชีวิตจากเหตุการณ์สึนามิและประชาชนทั่วไปในพื้นที่ประ- สบภัย 6 จังหวัดภาคใต้" ชี้ให้เห็นว่า การเยียวยาผู้รอดชีวิตและผู้ประสบภัยสึนามิ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเรื่องการช่วยเหลือด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือในการประกอบอาชีพ และการจัดงานหรือจัดสรรที่ดินทำกิน ทั้งนี้รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างก่อน ประสบภัยสึนามิอยู่ที่ 15,337 บาทต่อเดือน หลังเกิดสึนามิรายได้เฉลี่ยเหลือเพียง 10,119 บาทต่อเดือน ลดลงถึงเดือนละ 5,218 บาท⁴

โครงการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยในพื้นที่ประสบภัยที่รัฐบาลจัดทำขึ้นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างเร่งด่วน โดยใช้กำลังจากกองทัพบก กองทัพอากาศ และหน่วยงานเอกชนจำนวนมาก ทำให้บ้านใหม่ของผู้สูญเสียมีหน้าตาต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ขึ้นอยู่กับว่าเป็นผลงานสร้างของหน่วยงานใด ซึ่งนักวิชาการตั้งข้อสังเกตว่า เป็นการสร้างบ้านแบบไม่สนใจผู้อยู่ และไม่ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านให้ถ่องแท้ อีกทั้งวัสดุที่ใช้ก็ไม่แข็งแรงพอที่จะรับมือกับพายุฝนรุนแรงในแถบนี้ได้⁵

บ้านพักถาวรในหลายพื้นที่สร้างติดกันเป็นแนวยาว ต่างจากบ้านแบบเดิมที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ก่อนเกิดสึนามิ เมื่อต้องย้ายเข้าไปอยู่ท่ามกลางเพื่อนบ้านใหม่ที่ไม่เคยรู้จักกัน ทำให้รู้สึกอึดอัดและเริ่มเกิดความขัดแย้ง⁶ ขณะเดียวกันหลายครอบครัวยังต้องอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราว เนื่องจากบ้านพักถาวรยังสร้างไม่เสร็จหรือสร้างเสร็จแล้วแต่ไม่มีน้ำ ไม่มีไฟฟ้า⁷

ชาวประมงส่วนใหญ่สูญเสียเรือให้กับความเกรี้ยวกราดของทะเล มีจำนวนไม่น้อยที่กลับไปโลดแล่นทำประมงในท้องทะเลพร้อมกับเรือลำใหม่ที่ได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาก็คือบางคนที่ไม่เคยมีเรือกลับได้รับเรือประมง ขณะที่บางคนซึ่งเป็นลูกประมงดั้งเดิมยังไม่ได้รับการพิจารณาเพื่อแจกจ่ายเรือ หรือไม่ก็ได้รับเรือประมงแล้วแต่ขาดอุปกรณ์ทำประมงทั้งหมด⁸ สถานการณ์นี้ไม่ต่างจากการจ่ายเงินชดเชยที่ล่าช้า ไม่ทั่วถึง และไม่เป็นธรรม⁹

เหล่านี้เป็นเพียงส่วนเลี้ยวของปัญหาที่เกิดขึ้นจากความช่วยเหลือหลังสึนามิ ซึ่งงานวิจัยของมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ เรื่อง "ระบบการรับมือภัยพิบัติสึนามิ ด้านสังคมและการจัดการปกครอง: ถอดประสบการณ์เชิงระบบ"¹⁰ ระบุว่า มีสาเหตุมาจากการขาดการวางแผนงานฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยอย่างเป็นระบบ ความช่วยเหลือมีมากมาย แต่ไม่มีการเก็บข้อมูลเรื่องความต้องการและความจำเป็นของผู้ประสบภัย ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใดๆ การสร้างบ้านพักถาวรก็เป็นไปอย่างเร่งรีบและขาดการจัดการที่ดี เมื่อย้ายเข้าไปอยู่จึงเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ของบริจาคจำนวนมากก็เป็นชนวนของความขัดแย้ง เพราะต่างคนต่างนำของไป และกำหนดเป้าหมายว่าให้เด็ก ให้ชาวมอแกน จนชาวบ้านรู้สึกได้ว่าได้รับไม่เท่าเทียมกัน เมื่อช่วยเหลืออย่างไร้ทิศทางและไม่ตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง ความปรารถนาดีจึงกลายเป็นต้นตอปัญหาโดยไม่ได้ตั้งใจ

สิทธิที่ดินยังวุ่นวายไม่รู้จบ

เนื่องจากหมู่บ้านเกาะหรี้อยู่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนประมง ได้แก่ กลุ่มชาวเล (ไทยใหม่) เผ่ามอแกน อูรักลาโว้ย ไทยมุสลิม และไทยพุทธ ซึ่งอาศัยอยู่บนผืนดินริมทะเลโดยไม่มีเอกสารสิทธิ เมื่อสึนามิซัดกระหน่ำพื้นที่ชายฝั่งทะเลจึงไม่เพียงปลิดชีวิตและทำลายทรัพย์สินจนเสียหาย แต่กลับเปิดผืน

พรหมให้เห็นชายะกองใหญ่ที่ซ่อนไว้ข้างใต้ นั่นคือปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน

ตลอดปีที่ผ่านมามีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการแก้ปัญหาที่ดินในพื้นที่ธรณีพิบัติภัย 6 จังหวัด ให้พิจารณาข้อขัดแย้งมากถึง 56 กรณี ซึ่งคณะกรรมการฯ สามารถหาข้อยุติได้แล้ว 53 กรณี ทั้งหมดเป็นข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานรัฐ เหลือเพียงข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านกับเอกชน 3 กรณีเท่านั้นที่ยังไม่มีข้อยุติ เพราะอยู่ในระหว่างการตรวจสอบเอกสารสิทธิ ได้แก่ ชุมชนแหลมป้อม ชุมชนโนไร และชุมชนทับตะวัน ในจังหวัดพังงา

นอกจากนี้ยังมีชุมชนที่เพิ่งจะเรียกร้องให้คณะกรรมการฯ เข้ามาสนับสนุนการแก้ปัญหาที่ดินเพิ่มเติมอีก 17 ชุมชนซึ่งมีประเด็นที่แตกต่างกัน ทั้งข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านกับเอกชนที่อ้างสิทธิในที่ดิน กรณีเขตอุทยานแห่งชาติและป่าสงวนแห่งชาติซ้อนทับพื้นที่ชุมชน กรณีที่ดินชาวบ้านซ้อนทับที่ดินสาธารณะประโยชน์หรือซ้อนทับที่ราชพัสดุ

ในส่วนของเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ ซึ่งแต่เดิมพื้นที่บางส่วนซ้อนทับกับเขตอุทยานแห่งชาติ และหลังเกิดสึนามิ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็ประกาศให้เกาะพีพีเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว พร้อมห้ามชาวบ้านเข้าไปฟื้นฟูสภาพความเสียหาย ชาวบ้านและผู้ประกอบการที่เดือดร้อนก็ยื่นเรื่องให้คณะกรรมการฯ เข้ามาพิจารณาด้วยเช่นกัน¹¹

ปัญหาที่ดินหลายกรณีค้างคามาคั้งแต่ก่อนเกิดสึนามิ เมื่อผนวกกับกรณีที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์ ความขัดแย้งก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น แม้คณะกรรมการฯ จะเข้ามาช่วยแก้ไขความวุ่นวายในหลายชุมชน แต่ข้อสรุปที่ได้อาจไม่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของชาวบ้านได้ หากคณะกรรมการฯ และคณะทำงานในพื้นที่ยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่ดินของตนเอง

แรงงานข้ามชาติไร้การเหลียวแล

ธรณีพิบัติภัยครั้งร้ายแรงนี้สร้างความเสียหายเป็นบริเวณกว้าง ส่งผลให้การดูแลผู้ประสบภัยเป็นไปแบบฝนตกไม่ทั่วฟ้า เกิดความเหลื่อมล้ำในการได้รับความช่วยเหลือ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ไร้หลักฐานหรือเอกสารการพิสูจน์ตัวตนตามกฎหมาย

จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ลงทะเบียนตามกฎหมายและทำงานอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน 6 จังหวัด มีประมาณ 60,000 คน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานมาจากประเทศพม่า ซึ่งมีทั้งที่ได้รายงานตัวเพื่อขึ้นทะเบียนขอรับใบอนุญาตทำงาน และที่ลักลอบทำงานอย่างผิดกฎหมาย ในกลุ่มที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องก็มักมีปัญหาด้านเอกสาร ทั้งจากการระบุชื่อผิดพลาดหรือขาดการต่ออายุ ข้อมูลจากสำนักจัดหางานจังหวัด ปี 2547 ระบุว่า

จังหวัดพังงามีแรงงานพม่า 22,668 คน ประมาณ 7,000 คน ทำงานที่บ้านน้ำเค็ม และมีอีกไม่น้อยที่ทำงานก่อสร้างรีสอร์ท บริเวณชายหาดต่างๆ ทั้งนี้ไอโอเอ็ม (IOM - International Organization for Migration) องค์กรนานาชาติที่ทำงานเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติคาดว่า สึนามิทำให้แรงงานกลุ่มนี้ เสียชีวิตประมาณ 800 คน¹²

แรงงานพม่าที่ขึ้นทะเบียนจะมีรอยพิมพ์นิ้วมือเป็นหลักฐานในการตรวจสอบศพ แต่เมื่อระบุได้ก็ยังไม่สามารถให้ญาติรับศพไปประกอบพิธีทางศาสนาได้ เพราะต้องรอการตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลพม่า จนถึงตอนนี้ญาติพี่น้องและครอบครัวของแรงงานพม่าที่เสียชีวิตก็ยังไม่ได้รับเงินช่วยเหลืออะไรเลย แทบไม่ต่างอะไรจากแรงงานพม่าที่ยังมีลมหายใจ แม้จะรอดชีวิตจากเงื้อมมือของภัยธรรมชาติก็มีปัญหาในการได้รับความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูชีวิตใหม่¹³

จากแถลงการณ์ของศูนย์พิทักษ์เอกลักษณ์บุคคลและส่งกลับสำนักงานตำรวจแห่งชาติเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2548 ระบุว่า มีศพผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์สึนามิที่รอการพิสูจน์อีกประมาณ 800 กว่าศพ แยกเป็นศพคนต่างชาติ 70 ศพ ที่เหลือประมาณ 730 ศพ เป็นศพคนไทยและแรงงานข้ามชาติ¹⁴ ซึ่งสันนิษฐานว่าส่วนใหญ่คือศพแรงงานข้ามชาตินั่นเอง

12 เดือน...น้อยเกินไปสำหรับการเยียวยาบาดแผลในใจ

หน่วยงานรัฐที่รับมือกับวิกฤตหลังสึนามิได้อย่างน่าชื่นชม และมีผลงานให้เห็นเป็นรูปธรรม คงจะหนีไม่พ้นกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่ลงไปช่วยเหลือผู้รอดชีวิตที่สภาพจิตใจแย่ตั้งแต่ในช่วงแรกและดำเนินงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพจิตผู้ประสบภัยสึนามิ ที่ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เพื่อดูแลสุขภาพจิตของผู้ประสบภัยใน 6 จังหวัด ควบคู่กับการส่งทีมสุขภาพจิตออกไปให้บริการผู้ป่วยถึงชุมชนในพื้นที่ห่างไกลหรือในกรณีที่ผู้ป่วยไม่สามารถไปรับบริการที่สถานพยาบาลได้ด้วยตนเอง¹⁵

การฟื้นฟูแบ่งกลุ่มผู้ป่วยเป็น 3 กลุ่มตามระดับอายุ คือ ผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ และเด็ก ทั้งนี้จำนวนเด็กกำพร้ามีรวมสูงถึง 1,671 คน โดยเป็นเด็กในจังหวัดที่ได้รับผลกระทบ 1,203 คน¹⁶ หลังเหตุการณ์สึนามิในช่วงแรกเด็กจะซึมเศร้าและร้องไห้คิดถึงพ่อแม่ บางคนหวาดผวากลับน้ำ แต่หลังจาก 6 เดือนผ่านไป เด็กจะปรับตัวเข้าสู่ภาวะปกติได้ หากยังซึมเศร้า ร้องไห้ ทีมแพทย์สุขภาพจิตก็ต้องเข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด

ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มีอาการดีขึ้นแล้ว แต่ประเด็นที่น่าเป็นห่วงคือ วัยแรงงานมีพฤติกรรมคิดเล้าเพิ่มขึ้นถึง 10 เปอร์เซ็นต์ โดยมีสาเหตุจากภาวะความเครียด เมื่อไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างที่คาดหวังไว้ก็เลือกที่จะจับกลุ่มดื่มสุราเพื่อลืมนปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตมากที่สุด คือ มีอาการเครียด นอนไม่หลับ ทั้งนี้หากเป็นผู้สูงอายุที่ต้องอยู่คนเดียวเพราะลูกหลานเสียชีวิต ทีมแพทย์

สุขภาพจิตต้องหมั่นเข้าไปเยี่ยมเยียนเพื่อไม่ให้รู้สึกถูกละทิ้งและดึงเข้ามาร่วมกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ¹⁷

ตลอด 12 เดือน กรมสุขภาพจิตเข้าช่วยเหลือฟื้นฟูทางจิตใจแก่ผู้ประสบภัยสึนามิรวม 18,697 คน จังหวัดพังงาซึ่งโดนเล่นงานหนักที่สุด มีผู้เข้ารับการรักษาวางจิตใจถึง 9,736 ราย นับว่ามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอีก 5 จังหวัดที่ได้รับผลกระทบร่วมกัน โดยจำนวนผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดด้วยยาทางจิตทั้ง 6 จังหวัดรวม 4,815 คน (ดูตาราง) ในจำนวนนี้ประมาณ 3,000 คน เป็นผู้ป่วยที่ตกอยู่ในภาวะเครียดรุนแรงหลังภัยพิบัติ (Post Traumatic Stress Disorder - PTSD) และจนถึงเดือนมกราคม 2549 มีผู้ป่วยที่ต้องติดตามดูแลอย่างต่อเนื่องอีกรวม 300 ราย

ผู้ป่วยด้วยโรค PTSD ในเหตุการณ์สึนามิเป็นกลุ่มตัวอย่างของโครงการวิจัยทางพันธุกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรค PTSD (Post Traumatic Stress Disorder) ที่ดำเนินการโดยภาควิชาจิตเวช คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต สนับสนุนโดยศูนย์ความเป็นเลิศทางด้านชีววิทยาศาสตร์ของประเทศไทย สำนักงานกฤษฎามนตรี โครงการนี้เริ่มต้นสำรวจผู้ป่วยใน 6 จังหวัดมาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2548 โดยในช่วงเดือนธันวาคม 2548 ค่อดันปี 2549 จะมีการเก็บรายละเอียดข้อมูลส่วนตัวและตัวอย่างเลือดจากกลุ่มตัวอย่าง 3,000 คนที่ป่วยเป็น PTSD ซึ่งทั้ง 3 หน่วยงานวิจัยจะเป็นผู้ดูแลต่อเนื่องที่ได้จากเลือดทั้งหมด

นายแพทย์วิรัช ประพันธ์จันทร์ นักวิจัยในโครงการกล่าวว่า "น่าสนใจว่า หลังจากผ่านมา 1 ปี สถิติผู้ประสบภัยที่ป่วยเป็นโรคทางจิตลดน้อยลงเป็นที่น่าสนใจ รวมทั้งโรค PTSD ด้วย แต่ขณะเดียวกันก็พบว่า ตัวเลขในผู้ป่วยเด็กกลับไม่ลดลงเลย ซึ่งน่าเป็นห่วงและยังไม่มีการศึกษากันในรายละเอียดว่าเป็นเพราะเหตุใด"

โครงการนี้จะกลายเป็นคลังข้อมูลดีเอ็นเอของคนไทยที่ใหญ่ที่สุดในการค้นคว้าเชิงพันธุกรรม ซึ่งถูกตั้งคำถามในประเด็นเชิงจริยธรรมทั้งในเรื่องความเข้าใจและความสมัครใจของอาสาสมัคร สิทธิความเป็นเจ้าของงานวิจัย ระบบรักษาความเป็นส่วนตัวในข้อมูล เป็นต้น เนื่องจากขณะนี้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายควบคุมการศึกษาวิจัยในมนุษย์¹⁸

ตารางแสดงการช่วยเหลือและฟื้นฟูทางจิตใจแก่ผู้ประสบภัยกรณีพิบัติภัยจันทรายจังหวัด (ข้อมูล ณ วันที่ 27 มกราคม 2549)

จังหวัด	ชนิดของการให้บริการ (ครั้ง)	บำบัดด้วยยาทางจิต	การให้คำปรึกษาแนะนำ	ตรวจสุขภาพ
กระบี่	3,617	839	1,966	1,312
พังงา	9,736	3,110	6,334	3,626
ภูเก็ต	2,600	634	2,052	995
ระนอง	1,484	178	1,115	278
สตูล	646	48	167	532
ตรัง	614	6	594	0
รวม	18,697	4,815	12,228	6,743

หมายเหตุ: ผู้ป่วย 1 รายได้รับการบริการมากกว่า 1 ครั้ง และอาจมากกว่า 1 ครั้ง
ที่มา: หน่วยบริการสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
[http://www.dmh.go.th/dmh/mcc/dmh_tsnami/snm1-0-1.asp]

ภาวะเครียดรุนแรงหลังภัยพิบัติ (Post Traumatic Stress Disorder: PTSD)

- เป็นความผิดปกติทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างรุนแรงจากเหตุการณ์ไม่คาดคิด เกิดได้กับคนทุกกลุ่ม ทั้งเด็กและผู้สูงอายุ ที่ควรทราบคือ บางครั้ง PTSD มิได้เกิดกับผู้รอดชีวิตเท่านั้น แต่เกิดกับผู้ที่ไม่เห็นเหตุการณ์หรือญาติของผู้รอดชีวิตได้ด้วย เพราะฉะนั้นกลุ่มเสี่ยงจึงมีได้มีเพียงเหยื่อแต่ยังรวมถึงญาติและอาสาสมัครจำนวนมากที่เข้าไปในพื้นที่และพบเห็นความรุนแรงที่หลงเหลืออยู่

- โดยทั่วไป PTSD เกิดขึ้นประมาณ 3 เดือนหลังเกิดเหตุ แต่บางรายจะเกิดอาการเมื่อใกล้ครบรอบเดือนหรือครบรอบปี บางคนหายเองภายใน 6 เดือน แต่บางคนเป็นนานและไม่ยอมหายจนกว่าจะได้รับการรักษา พฤติกรรมที่บ่งบอกว่ามีอาการ PTSD คือ สั่น กลัว คลุ้มคลั่ง เมื่อประสบเหตุการณ์คล้ายๆ กับที่เคยเกิดขึ้น หลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงเหตุการณ์หรือเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุ เลื่อนลอย ตกใจง่าย ฉุนเฉียวง่าย นอนไม่หลับ ขาดสมาธิ หวาดผวา ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีพฤติกรรมที่เป็นลบต่อตนเอง เช่น คิดเล้า มักทำร้ายตัวเอง หรือมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อชีวิต ที่มา: นายแพทย์ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์.

"PTSD เป็น อย่างไร" มติชนรายวัน. วันที่ 12 มกราคม 2548.

ฝากหวังไว้ที่ระบบเตือนภัยสึนามิ

ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ (ศชช.) ได้จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งของรัฐบาลเมื่อ 30 พฤษภาคม 2548 โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นศูนย์กลางในการป้องกันและเตือนภัยธรรมชาติทุกชนิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทั้งนี้ไทยถือเป็นประเทศแรกในบรรดาประเทศที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์ที่มีความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ¹⁹

ในส่วนของการติดตั้งระบบสัญญาณเตือนภัย 62 จุดตามแนวชายฝั่งทะเลอันดามันของระนอง พังงา กระบี่ ภูเก็ต ตรัง และสตูล ก็สามารถใช้งานได้แล้วเป็นส่วนใหญ่ เหลืออีกเพียงเล็กน้อยซึ่งคาดว่าจะเสร็จสมบูรณ์ภายในเดือนกุมภาพันธ์ 2549 โดยอุปกรณ์สัญญาณเตือนภัยจะมีเครื่องรับสัญญาณวิทยุทำหน้าที่รับสัญญาณจากสถานีส่งสัญญาณที่กรุงเทพฯ และใช้พลังงานจากแบตเตอรี่ที่เติมพลังงานด้วยระบบโซลาร์เซลล์ จึงไม่ต้องใช้บุคลากรควบคุมการทำงาน

กรณีที่เกิดเหตุแผ่นดินไหวและมีแนวโน้มจะเกิดสึนามิ สถานีควบคุมที่ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติจะส่งสัญญาณเตือนภัยผ่านดาวเทียมไปยังตัวรับสัญญาณที่ตั้งอยู่บนหอเตือนภัยทุกจุด ภายในเวลา 2 นาที เครื่องรับสัญญาณจะส่งเสียงไซเรนเตือนภัยให้ได้ยินในรัศมี 1-1.5 กิโลเมตร จากนั้นจะเตือนเป็นคำพูด 5 ภาษา คือ ไทย อังกฤษ เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น นอกจากนี้ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติจะถ่ายทอดสัญญาณ

โทรทัศน์แจ้งการเตือนภัยผ่านทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 พร้อมทั้งส่งข้อความสั้นไปยังโทรศัพท์มือถือ²¹

สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ซึ่งเป็นแม่ข่ายของการเตือนภัยพิบัติแห่งชาติได้จัดให้มี "จุดสีเขียว-เหลือง-แดง" ปრაกฏอยู่เหนือโลโก้สถานีกองทัพบกช่อง 5 (ททบ. 5) ที่มุมขวาด้านบนของจอโทรทัศน์ตลอดเวลา เพื่อประโยชน์ในการเตือนภัยในกรณีเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนภายในประเทศ ซึ่งจุดสีเขียวหมายถึงไม่มีภัยพิบัติเกิดขึ้นหรือมีภัยพิบัติแต่ไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย จุดสีเหลืองหมายถึง เกิดภัยพิบัติแต่ส่งผลกระทบต่อคนไทยไม่มากและจะมีการรายงานข่าวเหตุการณ์นั้นเป็นช่วงๆ ส่วนจุดสีแดงหมายถึง เกิดภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อประเทศไทยจะมีการรายงานข่าวด่วน และต้องติดตามเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง โดย ททบ. 5 จะคัดเข้าสู่การรายงานข่าวจากศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติทันทีที่ได้รับสัญญาณ²²

นอกจากเครื่องมือทันสมัยที่ใช้ในระบบการเตือนภัยแล้วยังต้องมีการฝึกซ้อมแผนอพยพประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยควบคู่กันไปด้วย ซึ่งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ดำเนินการไปแล้วใน 6 พื้นที่ คือ หาดป่าตอง จ. ภูเก็ต เทศบาลตำบลแหลมสัก จ. กระบี่ บ้านน้ำเค็ม จ. พังงา หาดปากเมง จ. ตรัง หาดประพาส จ. ระนอง และหาดบ้านปากบารา จ. สตูล สำหรับการฝึกซ้อมในพื้นที่เสี่ยงภัยอื่นๆ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมอบหมายให้อำเภอ กิ่งอำเภอ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเร่งจัดการแผนอพยพประชาชนและฝึกซ้อมอย่างทั่วถึง²³ อีกสิ่งที่ขาดไม่ได้คือการติดตั้งป้ายเตือนภัยแบบสากลและป้ายบอกเส้นทางการอพยพหนีภัยที่ชัดเจนในพื้นที่ชุมชน แหล่งท่องเที่ยว และชายหาดที่เคยประสบเหตุสึนามิ

แม้กลิ่นอายของความเศร้ายังไม่จางไปหมดสิ้น แต่ทั้งหมดที่กล่าวมาน่าจะสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้อุ่นใจว่า ตลอดหนึ่งปีประเทศไทยมีการเตรียมพร้อมอย่างฉับไวในการรับมือกับความรุนแรงจากธรรมชาติที่อาจเกิดซ้ำรอยในวันข้างหน้า

อย่างไรก็ตามภัยธรรมชาติเป็นสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ หากยืนยันจะใช้ชีวิตต่อไปในแผ่นดินเดิมที่คุ้นเคย เราต้องทำความเข้าใจความเป็นไปของธรรมชาติและยอมรับความเสี่ยงที่จะโดนสึนามิเล่นงานในอนาคต ...ต่างกันก็เพียงวันนี้คนไทยมีประสบการณ์เป็นบทเรียนและมีระบบเตือนภัยเป็นอาวุธป้องกันตัว เมื่อพ่วง "สติสัมปชัญญะ" เข้าไปด้วยคลื่นยักษ์ลูกต่อไปก็น่าจะสร้างความเสียหายได้น้อยกว่าที่เคย...

